

januari | **2018**

Protocol Dyslexie

M.J. Mulder - zorgcoördinator

Inhoud

Inleiding.....	3
1 Dyslexie - algemeen.....	4
1.1. Korte omschrijving van dyslexie	4
1.2. Gevolgen van dyslexie:	5
1.3. Signalering, onderzoek en diagnostiek.....	5
2. Begeleiding en ondersteuning bij dyslexie	7
2.1 De rol van de dyslexiecoach	7
3. Compensaties en faciliteiten	8
3.1. Mogelijke compensaties en faciliteiten bij dyslexie.....	8
3.2. Extra hulpmiddelen	9
3.3. Eindexamen	10
5. Bijlage 1 – Taalkaart Dyslexie	11
DYSLEXIEKAART – schooljaar 2017-2018.....	11

Inleiding

Voor u ligt het protocol dyslexie van het Over Betuwe College te Elst. Dit document is voor kinderen, ouders, leerkrachten en belanghebbenden in het kader van het dyslexieprotocol. Het beschrijft hoe er wordt omgegaan met leerlingen met dyslexie. Op het Over Betuwe College Elst vinden we het belangrijk om leerlingen met dyslexie goed te begeleiden en te ondersteunen. De zorgcoördinator en de dyslexiecoach vormen de aanspreekpunten voor leerlingen, ouders en medewerkers.

Als leidraad voor dit protocol dient het Landelijk dyslexieprotocol VO (2013), dat geschreven is in opdracht van het Ministerie van OCW.

Het dyslexieprotocol:

- helpt bij het signaleren van leerlingen met dyslexie;
- geeft aan hoe wij leerlingen ondersteunen die al over een dyslexieverklaring beschikken;
- omschrijft welke begeleiding wij bieden en welke compensaties en faciliteiten er op het Over Betuwe College mogelijk zijn.

Dit protocol helpt bij het signaleren van leerlingen met dyslexie. Het geeft tevens aan hoe wij leerlingen ondersteunen die al over een dyslexieverklaring beschikken. Er wordt omschreven welke begeleiding wij bieden en welke compensaties en faciliteiten er op het Over Betuwe College mogelijk zijn.

Indien er vragen en/of onduidelijkheden zijn met betrekking tot de inhoud, kunt u contact opnemen met de zorgcoördinator van de school.

1 Dyslexie - algemeen

1.1. Korte omschrijving van dyslexie

De dyslectische leerling: de leerling die in het bezit is van een officiële dyslexieverklaring.

In Nederland 2 definities van dyslexie gehanteerd:

- Definitie van Stichting Dyslexie Nederland (SDN): Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.
- Definitie uit het Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling (i.v.m. vergoedingsregeling dyslexie voor het basisonderwijs): Dyslexie is een specifieke lees-en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve, en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees-en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn.

De precieze oorzaak van dyslexie is wetenschappelijk nog niet aangetoond, maar over een aantal verklaringen bestaat een brede consensus:

De volgende verklaringen voor dyslexie worden genoemd:

- Problemen met fonologische verwerking:
- Tekorten in fonologisch bewustzijn: niet snel kunnen analyseren en herkennen van de klankstructuur van woorden.
- Tekorten in fonologische verwerking in werkgeheugen: klankcodes worden niet goed opgeslagen in het werkgeheugen
- Toegankelijkheid van taalkennis: traag zijn in het geven van namen aan symbolen.
- Dyslexie heeft een neurobiologische basis. Onderzoek heeft afwijkingen aangetoond in de hersenstructuur en hersenfuncties van dyslectici.
- Erfelijk component speelt een rol..
- Wanneer nadelige omgevingsfactoren (bijv. het onderwijs is niet afgestemd op de instructiebehoeften van de leerling of er wordt lange tijd geen onderwijs gevolgd) de lees-en spellingproblemen veroorzaken, dan is er geen sprake van dyslexie.
- Bij een IQ < 70, wordt de diagnose dyslexie over het algemeen niet gesteld.
- Dyslexie kan samengaan met andere stoornissen: andere leerstoornissen (bijv. dyscalculie), motorische stoornissen (bijv. dyspraxie), specifieke spraak-/taalstoornissen, zintuigelijke stoornissen (bijv. visuele of auditieve handicaps), gedragsstoornissen (zoals ADHD en ADD), dit heet comorbiditeit.

1.2. Gevolgen van dyslexie:

Dyslexie kan op verschillende gebieden invloed hebben op de leerling:

- Voor het sociaal-emotioneel functioneren: bv ontwikkelen van ernstige twijfel, aangetast zelfbeeld, onvoldoende intrinsieke motivatie, faalangst, moeite met aansluiting met medeleerlingen, schroom voor vervolgopleiding, vermijden taken op sociaal gebied.
- Voor het leren: bv technisch lezen (traag en niet accuraat), weinig aandacht voor tekstbegrip, begrijpend lezen (lange teksten leveren problemen op), spellen (veel spelfouten, weinig inzicht in woordopbouw), rekenproblemen (problemen met automatisering en werkgeheugen leidt tot moeilijkheden met onthouden van rekenfeiten), leren algemeen (bijvoorbeeld woordvindingproblemen, beperkte woordenschat), spreken/luisteren, moderne vreemde talen, taak-en werkhouding.
- Voor de schoolloopbaan (verkeerde keuzes voortgezet onderwijs te laag instromen).

1.3. Signalering, onderzoek en diagnostiek

Signalering en diagnostiek in PO (basisonderwijs):

- Op 1 januari 2015 is de nieuwe Jeugdwet ingegaan. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de jeugdhulptaken en de kosten en vergoedingen dyslexie. De zorg van de leerling valt dan ook onder de taken van de gemeente. Concreet betekent dit dat de behandelingen niet meer betaald worden door de zorgverzekeraar, maar door de gemeente. Er verandert niets aan de zorg en de kosten hiervan voor uw kind. De kosten kunnen worden vergoed, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan. Per gemeente kunnen er verschillen zijn, het advies is om contact op te nemen met de gemeente waarin de leerling woonachtig is voor meer informatie en de mogelijkheden.
- Niet alle leerlingen vallen in het PO op met problemen op het gebied van taal. Wanneer er bij leerlingen ouder dan 12 jaar een onderzoek gestart dient te worden, zijn in de meeste gevallen ouders verantwoordelijk voor de kosten. Per gemeente kunnen er verschillen zijn, het advies is om contact op te nemen met de gemeente waarin de leerling woonachtig is voor meer informatie en de mogelijkheden.

Signalering in het VO (voortgezet onderwijs):

- Informatie uit het PO: via het onderwijskundig rapport, de gesprekken met de groepsleerkracht PO of via het aanmeldingsformulier komen vermoedens van mogelijke dyslexie naar voren.
- Observaties van docenten: wanneer een docent vermoeden heeft van lees- en spellingproblemen bespreekt hij dit met mededocenten bij tussentijdse gesprekken en tijdens leerlingbesprekingen en met ouders/verzorgers. Indien nodig bekijkt de vakdocent via de signalenlijst lees- en spellingproblemen of de leerling aan diverse kenmerken voldoet.

- De mentor meldt n.a.v. info uit het PO en observaties van docenten een leerling voor een Verkort Dyslexie Onderzoek (VDO) aan bij de zorgcoördinator. Het VDO is kosteloos en geeft een indicatie of vervolgonderzoek wenselijk is. De kosten voor evt. vervolgonderzoek zijn voor ouders/verzorgers. De orthopedagoog voert het VDO uit en werkt zijn bevindingen uit. Ouders/verzorgers ontvangen het verslag per mail samen met een begeleidende brief. De mentor wordt via de e-mail geïnformeerd dat het verslag in Magister staat, met het verzoek om de geadviseerde tips met de desbetreffende vakdocenten kort te sluiten. De ouders/verzorgers nemen, indien zij dat wensen, zelf vervolgstappen t.a.v. het particuliere onderzoek.

2. Begeleiding en ondersteuning bij dyslexie

Er zijn verschillende mogelijkheden voor begeleiding en ondersteuning, waar de leerling gebruik van kan maken.

De begeleiding in de onderbouw vindt plaats door de dyslexiecoach van het OBC. Deze maakt in samenwerking met de zorgcoördinator en de leerling een dyslexiekaart en begeleidt de leerlingen. Tijdens toetsen dient de leerling de dyslexiekaart te tonen aan de leraren en deze tijdens schooltoetsen en examentoetsen op zijn tafel te hebben. Een voorbeeld van een dyslexiekaart is bijgevoegd .

2.1 De rol van de dyslexiecoach

Een leerling met dyslexie krijgt op het Over Betuwe College Elst faciliteiten aangeboden indien nodig. Zij worden in de onderbouw geholpen met extra ondersteuning voor dyslexie, in de bovenbouw gaat het vooral om extra tijd en de eventuele aanvullende faciliteiten voor het examen. Gezien de huidige ICT-ontwikkeling is te verwachten dat dyslectici ook steeds meer gebruik zullen maken van auditieve ondersteuning.

De dyslexiecoaches zijn in de onderbouw de wegwijzers voor de dyslectische leerling. Hij/zij overlegt met de leerling wat deze nodig heeft en zorgt ervoor dat dit bij alle docenten bekend is. De dyslexiekaart die iedere kind met dyslexie ontvangt, bevat ook informatie en tips.

De dyslexiecoach vult, samen met de leerling de taalkaart in en geeft deze door aan de zorgcoördinator. De zorgcoördinator controleert de inhoud van de taalkaart en ondertekend deze na goedkeuring. De zorgcoördinator regelt teruggaaf van de kaart aan de leerling via de dyslexiecoach. Op de taalkaart wordt niet alleen vastgelegd wat de leerling nodig heeft, maar ook wat van de leerling verwacht wordt.

De dyslexiecoach is de intermediair tussen leerling en docent als er bij een toets iets mis is gegaan. Hij/zij kan bijvoorbeeld met de leerling meekijken als er na de nabespreking van een toets nog vragen blijven bestaan met betrekking tot dyslexie.

Daarnaast ontvangen alle leerlingen in klas 1 en klas 2 remedial teaching, gericht op moeilijke onderdelen van de lesstof, met name waarbij taal een belangrijk rol speelt. Daarbij wordt er ook aandacht besteedt aan begrijpend lezen en spelling. Specifieke ondersteuning van dyslectische leerlingen met moeite bij een van de moderne vreemde talen wordt in overleg met de leerling en/of ouders afgestemd met de zorgcoördinator en de vakdocent. De leerling met moeite bij een van de moderne vreemde talen kan in de onderbouw zich inschrijven voor het KWT-uur van het desbetreffende vak.

3. Compensaties en faciliteiten

Er zijn verschillende mogelijkheden voor begeleiding en ondersteuning, waar de leerling gebruik van kan maken. Daarnaast zijn er ook compensatiemogelijkheden. De meest voorkomende faciliteiten en compensaties worden op de taalkaart van de leerling aangegeven. Mochten er aanvullende vormen van ondersteuning of compenserende maatregelen nodig zijn, anders dan hierboven genoemd, dan graag contact opnemen met de zorgcoördinator. Leidraad vormt het Landelijk dyslexieprotocol VO (2013) en de actuele examenreglementen. Bij de aanvraag van een ontheffing neem de directie een besluit over het wel al dan niet toekennen van de ontheffing.

3.1. Mogelijke compensaties en faciliteiten bij dyslexie

Lezen:

- Aanbieden van de toetsen met een vast toetsformat waarin een lettertype en lettergrootte gehanteerd worden die prettig leesbaar is voor dyslectici.
- Extra tijd (20% van de gestelde tijd voor een toets) met een maximum van 30 minuten.
- De leerling hoeft niet hardop voor te lezen in de klas als de leerling dit niet wenst.
- De leerling kan gebruik maken van luisterboeken wanneer er een leesboek gelezen moet worden (te leen in de bibliotheek of aan te vragen bij de zorgcoördinator).

Spelling:

- Niet meetellen van spellingfouten als spelling er niet toe doet en de betekenis van het antwoord er niet door verandert. (Bij bijvoorbeeld het Centraal Eindexamen voor Nederlands, worden spelfouten wel meegenomen in de beoordeling)
- Aangepaste beoordeling voor de spelling bij Nederlands en bij de moderne vreemde talen (Met uitzondering van het examen Nederlands bij het Centraal Eindexamen, daar worden spelfouten wel meegenomen in de beoordeling).

Toetsen:

- Extra tijd (20% van de gestelde tijd voor een toets) met een maximum van 30 minuten.
- Docenten kunnen de mogelijkheid bieden (een deel van) de stof mondeling te overhoren;

3.2. Extra hulpmiddelen

De computer kan ingezet worden voor extra ondersteunende mogelijkheden, dit dient wel aangegeven te zijn in de aanwezige dyslexieverklaring. Mocht dit niet vermeldt staan, dan dienen ouders een aangepaste versie van de verklaring aan te leveren bij school.

- Computergebruik (voor bepaalde opdrachten/bestanden) ter compensatie.
- Gebruik laptop (door de ouders zelf aan te schaffen)
- Gebruik spellingcorrector
- Gebruik mp3-speler

Gebruik van spraaksoftware

Het gebruik van audio of spraaksynthese kan een mooi hulpmiddel zijn voor leerlingen met dyslexie, de aanschaf ervan is echter kostbaar en niet voor iedere leerling werkt het prettig. Als school adviseren wij om bij vragen over de inzet van voorleessoftware en welk hulpmiddel de zelfstandigheid van de leerling kan vergroten, een gesprek aan te vragen met de zorgcoördinator.

De digitale bestanden van de schoolboeken voor voorleessoftware kunnen via de zorgcoördinator van school besteld worden. De school regelt dit met Dedicon. Voordat er besteld kan worden moet er op school een geldige dyslexieverklaring aanwezig zijn. De school betaalt de cd's/bestanden voor een soort spraaksoftware. Dienen er verschillende varianten voor een leerling besteld te worden, dan worden de kosten doorberekend aan ouders.

Gebruik spraaksoftware tijdens toetsen:

- Bij het maken van de CITO-VAS-toetsen is het gebruik van een gesproken versie mogelijk (leerlingen kunnen twee weken voorafgaand aan de week waarin de CITO-VAS wordt afgenomen, aangeven bij de mentor of voor de bovenbouw bij de teamcoördinator of ze hun toetsen via de gesproken versie willen maken).
- In de onderbouw mogen leerlingen gebruik maken van de eigen laptop en spraaksoftware bij het maken van een toets. (Leerlingen kunnen voorafgaand aan de toets aangeven bij de vakdocent of ze hun proefwerken via voorleesprogramma Claroread willen maken. De docent regelt USB-stick met de toets als Word- of Pdf-bestand).
- In de (pre-)examenklassen mogen leerlingen geen gebruik maken van de eigen laptop. Deze dient twee weken van te voren aangevraagd te worden bij de examencommissie. Leerlingen mogen wel gebruik maken van de eigen spraaksoftware bij het maken van een toets, mits deze is op USB-stick werkt. (leerlingen kunnen voorafgaand aan de toets aangeven bij de vakdocent of ze hun proefwerken via voorleesprogramma Claroread willen maken. De docent regelt USB-stick met de toets als Word- of Pdf-bestand).
- Wanneer de leerling zelf geen spraaksoftware thuis tot zijn beschikking heeft, maar wel gebruik wil maken van spraaksoftware tijdens toetsen, dan is er de

mogelijkheid om gebruik te maken van het voorleesprogramma Claroread tijdens toetsen gedurende het schooljaar of tijdens de toetsweek (leerlingen kunnen voorafgaand aan de proefwerkweek aangeven bij de mentor of voor de bovenbouw bij de examensecretaris of ze hun proefwerken via voorleesprogramma Claroread willen maken. De school regelt USB-sticks van Claroread en zorgt voor de Word- of Pdf-bestanden).

Let op; mochten er aanvullende vormen van ondersteuning of compenserende maatregelen nodig zijn, anders dan hierboven genoemd, dan graag contact opnemen met de zorgcoördinator. Leidraad vormt het Landelijk dyslexieprotocol VO (2013) en de actuele examenreglementen.

3.3. Eindexamen

Voor een dyslectische kandidaat kunnen de examencondities aangepast worden. Leidraad vormt de actuele examenreglementen. Op grond van een rapport van een deskundige (art, 55.1 examenbesluit), waarin is aangegeven welke maatregelen nodig zijn, kan aanvullende ondersteuning geboden binnen de gestelde reglementen, wetten en eisen.

Afhankelijk van de mate, de ernst en het soort dyslexie komen de volgende maatregelen voor:

- Verlenging van de examentijd (voor het CE hoogstens 30 minuten);
- Auditieve ondersteuning
- ICT-ondersteuning (gebruik van een computer)

Deze faciliteiten gelden uitsluitend indien er gedurende de schoolcarrière gebruik van is gemaakt van één van deze maatregelen en indien een leerling in het bezit is van een officiële en geldige dyslexieverklaring waarop de faciliteit(en) duidelijk is vermeld.

5. Bijlage 1 – Taalkaart Dyslexie

Voorzijde:

DYSLEXIEKAART – schooljaar 2017-2018

Leerling: _____

Klas: _____

Mentor: _____

De aanbevelingen op deze kaart zijn gedaan op grond van het dyslexie rapport van een erkende instelling of orthopedagoog die dyslexie mag en kan vaststellen. De aanbevelingen maken deel uit van het schoolbeleid om dyslectische leerlingen adequate faciliteiten te bieden. Het Over Betuwe College Elst volgt daarin het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.

Om in aanmerking te komen voor de op deze kaart aangevinkte aanvullende faciliteiten, is de leerling verplicht om regelmatig deel te nemen aan de structurele remedial teaching in klas 1 en 2.

Bij verhindering, i.v.m. een proefwerk of schriftelijke overhoring, afmelden via de mail van de elo.

Achterzijde:

Dyslexiekaart faciliteiten	Verantwoordelijkheid leerling
☐ Niet onvoorbereid hardop laten lezen	Tijdens de les: <ul style="list-style-type: none"> • Zorg voor goede aantekeningen en kopieer ze eventueel • Schrijf huiswerk goed op en laat dat controleren door docent of medeleerling • Vraag indien nodig om hulp
☐ Aantekeningen van medeleerling of docent kopiëren	Huiswerk: <ul style="list-style-type: none"> • Plan je werk • Werk iedere dag, werk vooruit • Vraag om software/CD-rom die bij methode horen
☐ Extra tijd bij proefwerken en SO ☐ Opgave vergroot aanbieden ☐ Spelfouten minder zwaar tellen	Bij toetsing: <ul style="list-style-type: none"> • Vraag om extra tijd • Controleer je werk: niets vergeten?
☐ Extra hulpmiddelen: Gebruik computer met spelling controle Nederlands en moderne vreemde talen ☐ Gebruik opnameapparatuur i.o. ☐ Gebruik eigen laptop met voorleessoftware, bijv. Kurzweil, Sprint, Claroread	Algemeen: <ul style="list-style-type: none"> • Maak en bewaar steunkaarten met woorden, regels of formules die je moeilijk kunt onthouden • Leer de woorden met kaartjes of met de computer (bv. www.wrts.nl)
Handtekening zorgcoördinator:	Handtekening leerling: